

„Čia baigėsi mano laisvo karininko Odisėja...“

Sausio 23 d. sukanka 15 metų nuo karininko, inžinieriaus, buvusio politinio kalinio Antano Sušinsko mirties. Knygoje „Lietuvos kariuomenės karininkai“ (t. 7, 2007, p. 230) pateikiama jo nuotrauka ir biografija:

„Antanas Sušinskas gimė 1911 m. liepos 3 d. Paberželių kaime, Pasvalio vls., Biržų apskr. 1931 m. baigė Vilkaviškio realinę gimnaziją. 1931 08 – 1933 09 mokėsi karo mokykloje Kaune, ją baigė turėdamas jaunesniojo leitenanto laipsnį. Paskirtas 2 ulonų pulko jaun. karininku. 1936

09 09 perkeltas į 3 dragūnų pulką būrio vadu. 1936 12 31 pakeltas į leitenantus. 1939 m. šaudymo varžybose užėmė I vietą, dažnai raitelių varžybose laimėdavo prizines vietas. 1939 04 05 perkeltas į 2 ulonų pulką mokomojo eskadrono vyr. karininku. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą ir likviduojant Lietuvos kariuomenę, 1940 11 15 paskirtas Raudonosios Armijos 29 ŠTK 184 šaulių divizijos 262 šaulių pulko būrio vadu. 1941 02 03 suimtas Trakuose, apkaltinus ketinimu pabėgti į Vokietiją, kalintas

Kaune. 1941 03 10 RA 11 armijos karo tribunolo nuteistas 10 metų lagerio ir 5 metams tremties, išvežtas į lagerį Vorkutlage, Komijoje. Dirbo kombinato brigadininku, pamainos viršininku, nuo 1942 m. pavasario – darbų vykdytoju. 1950 11 06 paleistas, grįžo į Lietuvą. Nuo 1953 m. gyveno Švenčionėliuose, dirbo vyr. inžinieriumi-melioratoriumi Melioracijos mašinų stotyje. 1992 02 22 suteiktas dim. majoro laipsnis. Mirė 2005 m. sausio 23 d., palaidotas Pasvalyje.“

Buvo labai miela, kai į muziejų paskambinęs A. Sušinsko sūnus Saulius pasisiūlė dovanoti išleistus tėvo prisiminimus. Susitikome Vilniuje. Dovanų gavome dvi knygeles: „1940-jų vasara“ (32 p.) ir „Tremtis į Vorkutą 1941–1950 metai“ (78 p.). Abi knygeles išleido Utenos spaustuvė 1994 m. Tekstai įdomūs, juos lengva skaityti.

Brošiūroje „1940-ųjų vasara“ rašoma apie rusų kariuomenės įžengimą į Lietuvą, jų santykius su lietuviais kariškiais, įvairias naujoves, sunkiai suprantamas kultūringiems išsilavinusiems lietuviams.

Pabaigoje skyrelyje „Prieš 60 metų“ Antanas Sušinskas pasakoja apie tarnybą Klaipėdos krašte 1934–1935 m., rinkimus į Klaipėdos seimelį, konfliktus su vokiečiais Juknaičiuose, neramumų malšinimą, po kurio Karaliaučiaus radijas už trijų dienų paskelbė, kad „leitenantas Sušinskas už įžeidimą arijų rasės už akių nuteistas sušaudyti“, o baigiama ši knygelė taip: „1941 m. prasidėjus karui, vos tik užėmę Lietuvą, vokiečiai visur ieškojo manęs. Ieškojo tėviškėje ir tarp belaisvių, bet aš tuo metu gyvuliniam vagone riedėjau 10-čiai metų į Vorkutą.“

Išgyvenimams Vorkutoje skirta

antroji knygelė: areštas, kalėjimai Lietuvoje ir Rusijoje, sutikti žmonės:

„Įdomus buvo senukas gydytojas Savickas iš Raseinių. Jis visus mokė, kad duoną reikia tik čulpti mažais gabaliukais, tada užteks visai dienai ir gerti ne taip norėsis. Laikiausi to jo gero patarimo.“

Antanas Sušinskas buvo jautrus (pasiūlė nešti nusilpusio žydo Šato daiktus), supratingas (mokėsi rusų kalbos), apsikrus (rūpinosi ne tik savimi, bet ir nelaimės draugais), globojo kalinius pabaltijiečius, juos pasiimdavo į savo grupę.

Labai daug rašoma apie maisto normas (juk maistas kaliniams toks svarbus!).

Kaliny A. Sušinskas rinko akmenis, rengė vietą ir statė aerodromą, nešiojo ir virino vandenį pirtyje, dirbo anglių kasyklose, vėliau – vadovaujančius darbus. Soclenktynėse nugalėję, dovanų gavo vėliavą (Sušinskas net per radiją ta proga kalbėjo) ir penkis paršelius, kuriuos išbadėję kaliniai labai greitai suvalgė.

Kaliniai per metus galėdavo parašyti tik vieną laišką. „Nerašiau per kalinių paštą, nes dėl cenzūros nieko negalėjai rašyti.“ Laišką namiškiams išsiuntęs laisvųjų paštu, draugo padedamas, sužinojo, kad „brolis Jonas slapstosi ir bendrauja su partizanais, kad tėvą Pasvalio saugumas vis tardo, kad pasakytų, kur yra sūnus Jonas. Mane pasvaliečiai 1940 m. buvo matę raudonarmiečio karininko uniforma (buvau parvažiuęs), tai patikėjo tėvo paaiškinimu, kad aš rusų fronte. Nieko nelaukęs, parašiau Jono žmonai laišką Jono vardu, tarytum ramindamas savo žmoną. Rašiau, kad esu Vorkutoje, ir tikiuos, kad greitai laiku galėsiu parvažiuoti. Jono žmona su tuo laišku

Karininkas A. Sušinskas.

tuojau nuėjo į saugumą ir tėvas tuoj buvo paleistas. Grįžo labai sužalota sveikata ir taip nebegalėjo pasitaisyti. 1949 m. gegužės mėnesį mirė.“

Antanas Sušinskas dirbo rūpestingai. Nuo 1950 m. spalio 1 d. už viršytus planus būdavo pridedamos dienos, todėl kalinimo laikas sutrumpintas iki 1950 m. lapkričio vietoj 1951 m. vasario 4 d.

Kalbinamas pasilikti kasyklose dirbti ir toliau, prižadėjo nuvažiuoti į tėviškę, aplankyti tėvus ir sugrįžti. Maskvoje nusipirkęs rūbus ir batus, persekiojamas saugumiečių, pakeitęs traukinius, sugrįžo į Vilnių...

Šios įdomios knygelės papildė muziejaus fondus drauge su sūnaus Sauliaus Sušinsko paskolintų fotografijų, dokumentų kopijomis.

Norintieji šiuos leidinius paskaityti, ras juos Pasvalio Mariaus Katiškio viešojoje bibliotekoje.

**Parengė muziejininkė
Bronislava LAPINSKAITĖ
Pasvalio krašto muziejaus
archyvo nuotraukos**

Sušinskų šeima 1936 m.